

KADASTR RAQAMLARINI SHAKLLANTIRISHDA KOMPYUTER DASTURINI YARATISH

Abdiraxmatov Nuriddin Abdiraxmatovich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada kadastr raqamlarini shakllantirishda kompyuter dasturini yaratish, yer uchastkasiga kadastr raqamini berilishi undan foydalanish huquqini davlat ro'yxatidan o'tkazish bo'yicha ma'lumotlar keltirib o'tilgan.*

***Kalit so'zlar.** Yer, kadastr, bino, karta, yer uchastkasi va kadastr raqami.*

***Abstract.** This article provides information on the creation of a computer program for the formation of cadastral numbers, the assignment of a cadastral number to a plot of land, and the state registration of the right to use it.*

***Keywords:** Land, cadastre, building, map, land plot and cadastral number.*

Yer uchastkalariga bo'lgan huquqlarni ruyxatga olish katta xajmlardagi axborotlarni qayta ishlash, saqlash va tizimlashni, ya'ni avtomatlashgan axborotlar tizimining yaratilishini talab qiladi. U yer kadastrini yuritishni avtomatlashtirishga hamda yer mulk munosabatlarini iqtisodiy-huquqiy muvofiqlashtirish jarayonlarini axborotli ta'minlashga mo'ljallangan. Qarorlar qabul qilish va ularni bajarilishini nazorat qilishda ma'lumotlar bilan ta'minlash jarayonini avtomatlashtirish asosida yerdan foydalanishni samaradorligini oshirish ushbu tizimni yaratishning asosiy maqsadi hisoblanadi.

Yuqoridagilarni amalga oshirish o'z navbatida yer uchastkalari to'g'risida avtomatlashtirilgan ma'lumotlar bankini yaratish bilan o'zviy bog'liqdir, negaki yer uchastkalari yer kadastrining obyekti bo'lib aynan shu yer maydoni va undan joylashgan kuchmas mulklar hisoblanadi. Yer uchastkasini ro'yxatga olish uchun

raqamli kadastr xaritasini tuzish ro'yxatlashni respublika miqyosida yagona tizimga solishda katta ahamiyatga ega. Bunda har bir yer uchastkasini alohida kadastr raqamiga ega bo'ladi.

Kadastr raqami – yer uchastkasi, bino va inshootga tegishli O'zbekiston Respublikasi xududida takrorlanmaydigan raqamdir. Kadastr raqami qonun xujjatlari bilan belgilangan tartibda uni takomillashtirishda beriladi va ro'yxatdan o'tkazilgan huquqning mavjud bo'lguniga qadar saqlanib qolinadi. Yer uchastkasiga kadastr raqamini berilishi undan foydalanish huquqini davlat ro'yxatidan o'tkazganidan so'ng amalga oshiriladi.

Yer uchastkalarining chegaralarini tasvirlash va holatini hisobga olish uchun 1:2000 dan 1:25000 gacha bo'lgan davlat standartlarida qabul qilingan masshtablarda kadastr kartalari yuritiladi. Kadastr kartalarida yer uchastkalarining kadastr raqamlari ham huquqiy rasmiylashtiriladi.

Kadastr zonalari, massivlari va mavzellarini kadastr bo'yicha bo'lish va shakllantirish vaqtida ularning chegaralari, odatda shaharlar, shahar tumanlari, qishloqlar, ovullarning ma'muriy chegaralariga to'g'ri keladi. Ma'muriy chegaralar o'zgarganda, kadastr bo'yicha bo'linish sxemasiga tegishli o'zgartirishlar kiritiladi. Yer uchastkasining kadastr raqamini shakllantirish yer uchastkasi kuchmas mulk obyekti sifatida shakllantirilgan va uning chegaralari tuman (shahar) navbatchi nideksli kadastr xaritasi (rejasi)ga kiritilgandan keyin boshlanadi.

Yer uchastkalariga kadastr raqamlarini berish va yer uchastkalariga egalik qilish huquqlari shahar va shaharchalarda davlat ro'yxatidan o'tkazilgan hollarda kuchmas mulk kadastr xizmati tomonidan, O'zbekiston Respublikasining qolgan xududlari bo'yicha yer resurslari tuman xizmatlari tomonidan amalga oshiriladi. Noturar joy binolar va inshootlar bir kismiga kadastr raqamlari mazkur ob'yektlarga egalik qilish huquqlarini kuchmas mulk kadastr xizmati xodimlari tomonidan davlat ro'yxatidan o'tkazish vaqtid beriladi.

Ko'pgina mamlakatlar yer va kuchmas mulklari to'g'risidagi ma'lumotlarni avtomatlashtirilgan ro'yxatga olish va qayta ishlashga muljallangan, uning davlat

ahamiyatiga molik axborotlar tizimini yaratmoqdalar yoki qayta kurmoqdalar. Birinchi muammo bunday yirik miqyosdagi loyixalarini hayotga tadbiq etishda asosiy maqsad ro'yxatga olish tizimini osonlashtirish va tezlashtirish, ularni ishonchliligini oshirish yerdan foydalanish va kuchmas mulk iqtisodiyoti sohalaridagi rejalashtirish va boshqaruv masalalariga moslashtirish hamda ko'p maqsadli kadastr tizimini yaratishdan iborat.

Avtomatlashtirilgan ro'yxatga olish tizimini yaratishdan asosiy maqsad xudud va kirrali kuchmas mulk bilan ish olib boruvchi hamda shu sohalarni boshqarish, rejalashtirish va nazorat qilish bo'yicha turli-tuman masalalarni hal qiluvchi turli darajalardagi ma'muriy xo'jalik xizmatlarini ishonchli ko'p qirrali axborotlar bilan ta'minlashdan iborat.

Ikkinchi muammo-bu axborotlar bilan ta'minlashning yangi tamoyillari va turli tuman foydalanuvchilarga xizmat ko'rsatish bilan kadastr tizimini yer va kuchmas mulk to'g'risidagi avtomatlashtirilgan ma'lumotlar banki sifatida qayta etishdir. O'zbekiston Respublikasida ham hozirgi kunda yer uchastkalariga bo'lgan huquqlarni ro'yxatga olishning avtomatlashtirilgan tizimiga o'tish bo'yicha maxsus ilmiy ishlar boshlab yuborilgan. Bu yo'nalishda yer uchastkalariga bo'lgan turli-tuman huquqlarni ro'yxatga olish ishi bilan shug'ullanadigan barcha tashkilotlar uchun avtomatlashtirilgan ro'yxatga olish dasturi yaratish rejalashtirilmoqda. Bajariladigan bu vazifa mamlakatimizda amalga oshiriladigan yer uchastkalariva kuchmas mulklar bo'yicha avtomatlashtirilgan ma'lumotlar bankini yaratishning dastlabki qadamlari bo'ladi.

FODALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Алиқулов, Ғ., & Аралов, М. (2022). РЕЛЬЕФНИНГ РАҚАМЛИ МОДЕЛЛАРИНИ УЧУВЧИСИЗ УЧИШ АППАРАТЛАРИ ЁРДАМИДА ЯРАТИШ. *Innovatsion Texnologiyalar*, 1(4), 131–134. Retrieved from <https://ojs.qmii.uz/index.php/it/article/view/127>

2. Aralov, M. M. (2022). MUHANDISLAR TAYYORLASH TA'LIMINING MUAMMOLARI VA YUTUQLARI. INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING, 1(4), 107–111. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/iclt/article/view/2630>
3. Aralov, M. M., & Qilichev, Z. M. (2023). TOPOGRAFIK CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING GRAFIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH TAHLILI. Innovative Development in Educational Activities, 2(7), 674–679. Retrieved from <https://openidea.uz/index.php/idea/article/view/1100>
4. Ibragimov Utkir Nurmamat o'g'li, and Aralov Muzaffar Muxammadiyevich. 2022. "Topografik kartalar yaratishning asosiy usullari". arxitektura, muhandislik va zamonaviy texnologiyalar jurnali 1(4):31-33. <https://www.sciencebox.uz/index.php/arxitektura/article/view/4913>.
5. Nortoshov, A. G., Aralov, M. M., & Aliqulov, G. N. (2023). QISHLOQ XO'JALIGI XARITALARINI YANGILASHDA MASOFADAN ZONDLASH MATERIALLARIDAN FOYDALANISH. *RESEARCH AND EDUCATION*, 2(3), 49–56. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/re/article/view/2669>
6. Мирмахмудов Э.Р., Ниязов В.Р., Аралов М.М. Анализ точности геодезических пунктов топографических карт вблизи промышленных объектов // *Universum: технические науки : электрон. научн. журн.* 2021. 2(83).
7. Мирмахмудов Э.Р., Ниязов В.Р., Аралов М.М. Проектирование геодезической сети сгущения в окрестности промышленных объектов // *Вестник науки. Научный журнал.* №5-1(7), С. 212-220.
8. Э.Р.Мирмахмудов, Э.Эгамбердиев, М.М.Аралов. Рекогносцировка пунктов геодезической сети в окрестности г. Карши. Современная наука в условиях модернизационных процессов: проблемы, реалии, перспективы. 2021. 261-267.
9. Aralov, M. M., & Oripov U.O. (2022). Yer monitoringini takomillashtirishda innovatsion texnologiyalarni tadbiq etish usullari. INTERNATIONAL CONFERENCE ON , 2022 - researchedu.org

10. M.M Aralov, T.Y Bobonazarov. Dehqon xo‘jaliklarini kadastr ma’lumotlari bazasini takomillashtirish - CONFERENCE ON LEARNING , 2022 - researchedu.org
11. Aralov, M. M. (2022). MUHANDISLAR TAYYORLASH TA’LIMINING MUAMMOLARI VA YUTUQLARI. INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING, 1(4), 107–111. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/iclt/article/view/2630>
12. Aralov, M. M., Berdiyev, D. F., & Abdiaziziov, A. A. (2021). UCHUVCHISIZ UCHISH APPARATLARINI KARTOGRAFIYA SOHASIDA QO‘LLASH TAMOYILLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(3), 671-676.
13. Aralov, M. M., Berdiyev, D. F., & Abdiaziziov, A. A. (2021). ТЕРАҚО‘ТОН КОНИДА ҚАЗИШ ИШЛАРИНИ НОБУДГАРЧИЛИКСИЗ ОЛИБ БОРИШНИНГ ИСТИҚБОЛЛИ YECHIMLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(3), 619-624.
14. Aralov, M. M., Berdiyev, D. F., & Abdiraxmatov, N. A. (2021). GEODEZIK ISHLARDA SUN‘IY YO‘LDOSH ORQALI O‘LCHASH USULLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(3), 378-382.
15. Muzaffar Muxammadiyevich Aralov, Dilshod Faxriddin O‘G‘Li Berdiyev, Fayzali Samiqulovich Safarov, & Ruslanbek Baxtiyor Ogli Eshonqulov. (2022). TALABALARNING KARTOGRAFIK CHIZMACHILIK KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISH JARAYONINI BOSHQARISH. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(2), 552-559.
16. ММ Арало, ШМ Гулов, ДД Шоғдаров.(2022). Замонавий Геодезик Асбоблардан Фойдаланиб Топографик Съёмка Ишларини Бажариш. (2022): Барқарорлик ва етакчи тадқиқотлар онлайн илмий журнали, 1(2), 84-87. <http://www.sciencebox.uz/index.php/jars/article/view/751>.
17. Аликулов, F., & Аралов, M. (2021). GNSS ДАН ФОЙДАЛАНИБ ҚАРШИ ШАҲАР ҲУДУДИ ГЕОДЕЗИК ТАРМОҒИ КООРДИНАТАЛАРИНИ ЎЛЧАШ. Innovatsion Texnologiyalar, 2(42), 25-28.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=p_TkgnAAAAAJ&sortby=pubdate&citation_for_view=p_TkgnAAAAAJ:zYLM7Y9cAGgC

18. M.M Aralov, T.Y Z.A.Toshpo‘latova. (2022). DEHQON XO‘JALIKLARINI KADASTR MA‘LUMOTLARI BAZASINI TAKOMILLASHTIRISH. INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING, 1(4),219–222.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=p_TkgnAAAAAJ&citation_for_view=p_TkgnAAAAAJ:iH-uZ7U-co4C